This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Celt 23.4.2.5

HARVARD
COLLEGE
LIBRARY

Leabhairíní Gaedilge le haghaidh an tsluaigh.—V.

Tadg Dubh

Duair-sgéal ar an Oileachtar, 1900.

Séamus ua Dubhgaill

do sgriobh.

Ar n-a chur amach
ag
Connrad na Gaedilge,
i mBaile Átha Cliath,

1901.

pingin.

Celt 2334.20.5

SEALY, BRYERS & WALKER,

PRINTERS . . .

LITHOGRAPHERS .

BOOKBINDERS . .

First-Class Work . .

Prompt Attention . .

Moderate Prices . . .

THE PRINTING OF WORKS IN THE IRISH LANGUAGE A SPECIALITY.

"an claideam soluis 7 fáinne an lae."

THE WEEKLY ORGAN OF THE GAELIC LEAGUE.

In Irish and English.

1d. Weekly; Annual Subscription, 6s. 6d.

Address the Manager—

24 UPPER O'CONNELL STREET, DUBLIN.

"iriseadar na Gaedilge."

A Literary and Linguistic Monthly in Irish.

6d. Annual Subscription, 6s.

Address the Manager—

24 UPPER O'CONNELL STREET, DUBLIN.

XRA

TADG GABA.

(Clóbuailte le ceao ó muinntir an *Independent and Nation.*)

CAIBIDIL I.

Bí Tadg Ua Broin 'na gaba, agus bí a ceapaca ar taoib an bóthair i n-aice le Broicead na Geadaige, deic mile i dtaoib tiar do Cill Áirne.

Ceapdaige mait do b'ead Tadg. Ní raib 'na pairtéirde féin, ná b'féidir i gCiarraide, fear do b'fearr a cuirfead crúb fá capall ná clár ar céacda. Act mar rin féin, ní raib Tadg gan a locdaib féin. Ir dóca nár táinig riamh lá aonaig ná margaid ná feicfidhe Tadg ar fraid Cill Áirne, agus ir ró-annamh a bí ré ag teacht abaile tráthnóna gan beit rúgac go leor, nó b'féidir ar meirge. Dá ndéarfad aon'ne le Tadg ar maidin lae an aonaig, "An bfuilir ag dul go Cill Áirne indiu, a Thaidg?" 'ré an freagra a geobad ré, "Ní feadar," nó "b'féidir dom"—'ran am céadna ag dualad duille dá cárúr ar an iarrann nó ar an inneoin, com mait ir dá mbéad ré ag rád, "Ir mór atá fior uait."

Nuair a bí lá an margaid ann bí 'fior ag gac uile duine go raib gnó aige ar an gceapdcain go mb'fearr dó fuireac fa baile dá mbad mait leis a gnó beit déanta i gceart. Ir iomda rséal greannmar a bí ar fuaid na pairtéirde timceall Thaidg agus a cuid oibre maidin lae

aonaiġ, mar ar ċuir ré tairnġe i mbeo lá i ġcarall Seaġáin Léit, agus mar ar poll ré ar mór dtuaċal clár a bí aiġe dá ċur ar ċéaċda le Domhnall Ua Bruiġin.

Bí feirmeoir beaġ 'na comhnaidhe i mBéal na Ġeadaiġe darb ainm dó Micheál Cróin, acht níor tugadh riamh air acht Micheál na gCleas. Dá mbéadh aon ghnó ag Micheál na gCleas ar an gceardóain ní fágóchadh aon lá dó dul ann acht lá an aonaiġ nó an lá go raibh 'fior aige go raibh Tadg ag dul go Cill Áirne nó go Cill Orglan.

San am so díodh margadh Cill Áirne ar an Satarn agus díodh aonach ann an céad luan do'n mí, mar atá anoir.

Maidin Lae aonaiġ bí Micheál ag an gceardóain ċun fróinini 'fagáil dá muca, agus connaic ré ná raibh puinn le déanamh ag Tadg.

"Ir dóċa, a Thaidg," arra Micheál, "go mbéidh tú ar an aonach."

"D'féidir dom," arra Tadg. "Bí Séamus Tailliúra ag rád liom inné go mbéadh ré ag gabáil rois timċeall an t-saoi uair déag, 7 dá mbadh maith liom dul leis go Braiġinn margaidheacht uaidh."

"Má'r mar sin atá an rséal," arra Micheál, "ní'l aon mhaith dom mo ċéaċda a bheith anuas ċun é 'ċur i dtreo."

"Ní'l, go deimhin; táim gan ġual, agus caiċfidh mé dul a d'iarraidh beaġáin ġuail agus dúbar iarrainn."

Nuair a bí Micheál na gCleas ag dul a baile do ċar ré isteach ċun tiġe Philib Óiġ, feirmeoir beaġ eile bí 'na comhnaidhe i n-aice le Micheál féin.

"Cá rabair, a Mhicil?" arra Philib.

"Díor ag an gceardóain ag féaċaint an mbéadh an gaba ullamh i mbárrach ċun pionnaí 'ċur im' bráca. Bí Tadg ag tatant orm é 'ċur ċuiġe indiu mar ná raibh mórán le déanamh aige."

"Nach bfuil ré ag dul go Cill Áirne?"

"Cuala é ag rád go mbéad iadall air an t-aral a cur go Cill Orglan a d'iarraid beagán guail."

"Ir maith liom gur gabair irtead cugam. Díor ag caint le Tadg atruigad inné, agus 'ré dubairt ré liom ná béad am aige aon ní a déanamh lem' céadta go dtí Dia Céadaoin reo cugainn. Tá an aimrir ag fleamhnuigad uaim agus gan puinn déanta agam. 'Sé ir fearr dom a déanamh mo céadta a bheith cuige anoir ó tá caoi ag an ngaba. Ní béid aon'ne ag teacht cuige indiu."

Do dearg Micéal a fiopa, agus d'imdig ré air a baile.

Nuair d'fág Micéal an cearrdca, agus ó ná raib aon ní eile le déanamh ag Tadg cuaid ré irtead cun é féin a dearrad 7 a glanad i gcomair an aonaig. Ní raib ré act leat-dearrta nuair do cuir Pilib a ceann irtead an dorar ag rád, "Dail ó Dia annro."

"Dia 'r Muire duit," arra Tadg, act ní ó n-a chroide, mar bí tuairim aige nár táinig Pilib gan gnó; "ir dóca go bfuilir ag dul ar an trráid."

"Ní'lim, go déimin; tá a malairt de gnó agam 'ná rráidigeact," arra Pilib.

"Ir iomda lá beid tú ar caoid an teampaill, a Pilib."

"Má 'read féin, 'ré ir ceart dom mo díceall a déanamh an fairo atáim ar an raogal ro, 7 anoir dad maith liom dá gcuirfeá mo céadta i otheo dom. Cim nac bfuil tú ró-gnódach."

"Ir truag liom, a Pilib, nac féidir liom aon ní a déanamh leo' céadta indiu—ní'l aon guai agam, agus tá iadall orm dul go Cill Airne dá iarraid."

"Ní gábad duit aon trioblóid a beit ort mar geall air rin; tá máilín guail ra trucaill agam."

"Droch-chíc ort féin ir do céadta," arra Tadg fá n-a fiacladh. "Cad tá le déanamh ar do céadta, a Pilib?"

"Tá clár a cur air, cruaid a cur ar an roc, 7 é 'cur

beagán fa bfód. Tearcuigeann beagán cruaide ó barr an cóiccair 7 caitfir bolca nua a déanamh do'n faca."

"Níl aon cruaid agam acht aon fmuitín amáin a geallar a cur ar fann-aitin do Seagan Séamuir," arfa an gaba.

"Tá lán mo bóthain cruaide agam-fa fa baile," arfa Pilib. "Bí-fe ag baint an trean-cláir do'n céachda; béad-fa ar n-air leir an gcruaid gan moill."

"Bad mait liom, dá mb'féidir liom é, do gnó a déanamh indiu, acht do fgoil cor m'úird indé nuair a bíor ag cur iarrainn ar rot le Seagán Dneac, agur béid iachall orm cor nua cur ann. Bíor cun cor a breit abaile liom indiu ó'n aonach."

Fear beag canncarach do b'ead Pilib Óg. Connaic fé go mait gur a d'iarraid leit-fgéil do déanamh do bí Tadg Gaba, agur bí a cocal ag éirge.

"'Sé mo cuairim, a Tairg," ar feirean fa deiread, "nach bruil aon fonn orm m'obair do déanamh. Dad cóir go mbéad mo cuid airgid-fe cóm mait le hairgead Mícil na gCleat, acht cim nach mar rin atá an fgéal, agur ó tá mo cor ar an mbóthar tá gairbne eile 'fa parróirde cóm mait leat-fa."

"Déan do rogha rud; ní'lim-fe a' bhait ar do cuid airgid, a fganntóir! Beir leat do fean-céachda pé áit ir mait leat," arf' an gaba.

"Ir mait é mo buideachar, a Tairg; acht ir dóig liom go mb'féarr duit fanamhaint 'fa baile 'ná beit id' mharcáin Lachaige ar fráid Cill Áirne, ag caiteamh do cod' airgid 7 do fláinte."

"Ir cuma duit-fe, i n-ainm an diabail! Ní hé do cuid airgid-fe a bím ag caiteamh, a fpluincóigín. D'féidir nach é gach aon gaba déad cóm dog leat ir bíor-fa ag déanamh cróidte dod' fean-gnoga ar do bailiúgad fean-

iarrainn. Imcig leat anoir, agus d'féidir go fagfá fear-chuid capaill ar a' mbóthar," agus leis sin do dún Tadg an doras.

Bí Pilib ag cur de gur bain sé amach ceathrúca Ard-a'-Chluigin. D'é an gabha bí i n-Ard-a'-Cluigin fear ós a bí tamall maith ó foin 'n-a phrintíseach ag Tadg Gabha. Ó d'fág sé Tadg bí sé tamall dá aimsir i gCorcaig ⁊ bliadain nó dó i nAlbain. Buachaill ciallmhar do bí ann ⁊ ceardaide maith. Eogan Ua Laogaire do d'ainm dó. Ní raib mórán fáilte aige roimh Pilib nuair do connaic sé é ag teacht, agus ní mó 'ná sin bí aige roimir nuair d'innis Pilib dó ar an gcairmint do bí idir é féin ⁊ an fear-gabha.

Dubairt an gabha ós le Pilib go raib eagla air ná béadh caoi aige ar aon ní do déanamh le n-a céachda go dtí deireadh na reachtmaine. Níor mhaith leis Pilib d'eitéach, acht bí rúil aige ná béadh Pilib fárta le feicheamh com fada sin agus go mbéadh sé ag breith a céachda leis ar n-air go dtí Tadg nó go dtí gabha éigin eile, acht ní raib aon mhaith dó ann.

"Fágfad-sa annso mo céachda," arsa Pilib, "dá mb'éigean dom fuireach leis go ceann coigcidir ó 'ndiu, ⁊ tar éis an aoide béil a fuaireas ó Tadg Gabha an lá so ní baogal dó go brách arís pingin uaim-se."

"Anoir, a Pilib," arsa Eogan, "tá a fior agat go maith nach bfuil Tadg só-buidheach díom-sa i dtaoib teacht annso, agus ní'lim a rádh acht an fírinne nuair a deirim go mb'feasir liom go mór ná fágfá-sa ceathrúca Thaidg cun teacht cun mo cheathrúcan-sa."

"Ar an fírinne ir córa rud a beit," arsa Pilib, "acht deirim leat muna mbéadh aon gabha eile ar so go catair Corcaige ná faigead Tadg Ua Broin aon ní le déanamh uaim-se."

Bí a néarún féin ag Eogan Ua Laogaire. Ní raib do

Clann ag Taoig Gaoa act aon ingean amain. Ni raib ri act 'n-a gearrcaile ag dul ar rgoil nuair do bi Eogan 'n-a printiread ag a hathair. Bi ri ana-ceanamail ar Eogan, agus nior b'aon iongnad é. Buacaill gradamar rubailceac do bi ann; nior breathr leis beit 'mearg buacailli eile mar é fein 'na beit i lár rgata páirdi agus gleo aca do cuirfead allaidir ort. Mar geall air reo ni raib leanb 'ra baile gan beit ceanamail ar an ngaoa óg, agus didead go léir go han-uaigneac nuair d'fág ré Taoig Ua Broin. Da mó an t-uaigneas do bi ar Neilli big a' gaoa 'na ar aon'ne eile nuair d'imtig Eogan, agus caoin ri go fuigeac 'na diaid.

D'fág Neilli ruar 'n-a cailin dear gradamail. Do cailleadh a mathair nuair bi ri reacht mbliadna déag d'aoir, agus ó bár a máthar 'ri Neilli bi mar bean-tige ag Taoig, agus ni mirde a rád go raib ri 'n-a mnaoi-tige maith. Ni raib ar bodal na Tuaithe fear ba deire rtoca 'na athair Neilli, agus ar fon go raib Taoig 'n-a gaoa, agus gan croiceann ró-geal air, ni raib léine an trasairt fein nior gile 'na a léine ar maidin Dia Domnaig.

Ir beag an t-iongnadh nuair tainig Eogan Ua Laogaire adaile go nduibairt ré leir fein go mbéadh Neilli óg mar mhaoi aige, agus ir doig liom go raib rire ar an aigneadh céadna, act nior mar rin do'n trean-gaoa. Ni raib aon deachadh air cun cleamhnair do déanamh dá ingin, mar bi a rior aige go mait go mbéadh ré an-leathamhac gan Neilli, act i n-a aigneadh féin bad mhait leir, dá mbéadh fonn pórta uirri, go mbéadh Séamur Tailliúra mar cliamhain aige.

Bi feirm beag talmhan ag Séamur, act ba minice é Séamur ag an gceardacain, a rior 'n-a béal aige agus é ag féideadh na builg do'n gaoa, nó a' bualadh dó nuair do bi Taoig ag cur cruaid ar rainn nó ag déanamh cruid do

capaill, 7, ar nór Taidg féin, bí an-dúil aige i bpáirdeacht. Bí trí pabailíní dó aige agus cúpla colpach, 7 iad go léir ar tógáil ar teacht na Márta. Ní paib pilib i bfad tar éir imteachta nuair do bí Séamus Táilliúra agus a thucaill ag dorpar an gabha.

"Bfuil tú ullamh, a Taidg?" arpa Séamus.

"Táim i ngiorpracht dó," arpa Tadg; "ní'l agam le déanamh acht mo bhóga do cur orm. Bhortuig ort, a Neilli; tá an bhóg rin mait go leor anoir. Cá bfuil mo capaball? Ná bac leir a' rgátán. Anoir, a Séamuir, táim ullamh."

"Nach bfuil tupa a' teacht linn, a Neilli?"

"Ní'lim, a Séamuir, go póill; b'féidir ar ball go pagann féin le coir Máire Chóin, agus béid a' t-aral againn."

"Ir fearr duit teacht linn-ne. Dá olcar mo capall, ir fearr é 'ná arailin Máire."

"Go paib mait agat, a Séamuir. Do geallar do Máire puipeac léi. Béam i n-am go leor i gCill Áirne; ní'l puinn le déanamh agam-pa ar an aonach."

"Beacha duine a toil," arpa Séamur, agus ar púdal leó.

Nuair a bíodar tamall beag ar a' mbóthar dubairt Tadg le Séamur, "Ar buail pilib óg umat?"

"Nior buail; cad 'n-a taob?"

"Bí pé annro tamall beag ó poin le n-a céacha. Do geallar dó, tá peachtmain ó poin, go mbéinn ullamh Dia Céadaoin'; acht ní béad pé párta gan teacht cugam ar maidin, agus mé tar éir Mícil na gCleap do leigint abaile mar geall ar ná paib aon gual agam. Bí gach re read again le 'n-a céile go pabamar amach peargach. D'árduig pilib a céadta leir, agus ir dóca ná béid rtad leir go mbuailfead pé ceardca Eogainín Uí Laogaire."

"Raib Micéál na gCleas ag an gceardóain ar maidin indiu?"

"Nach bfuilim tar éis a rád leat go raib cun rud éigin do déanamh le 'n-a céadóa."

"Díol geall," arsa Séamus "gurab Micéál do cuir a gceann Pilib teacht cugat."

"Ar m'anam 7 gan droic-ní ar m'anam, go mb'féidir go bfuil an ceart agat, agus má'r mar sin atá an scéal nára fada go bfagaid Micéál torad a deag-oidhreacta. Dubart le Micéál féin na raib aon gual agam, agus cuig Pilib máilin guail 'n-a thucaill leis. Gan amhras, 'sé Micéál bun a' tubairte."

"Ní cuirfinn caillir é."

"Is dóig liom féin ná beadh sé fárta gan béic ag déanamh miorgail imeasg comharsan," arsa Tadg.

"Is fíor duit sin. Ar cualaidir cad do dein sé ar Domhnall Ruad? Bí Domhnall ag dul le roc go dtí ceardóa na Ceapaige nuair táinig Micéál na gCleas suas leis, agus é ag dul a d'iarraid páil móna ó'n bportach.

"'Cá bfuil tú ag dul?' arsa Micéál.

"'Táim ag dul leis seo go dtí an ceardóa cun é cur bliúine beag 'sa bród. Támaid ag sheabad Páincín na gCloc, 7 is ana-deacair i sheabad le roc atá beagán ar a bród.'

"'Cait do roc 'sa thucaill agus tar isteach tú féin. Is mór an ní anró na marcaideachta.'

"'Go raib mait agat, a Micíl; agus b'féidir ó táim leat-lámach go bfágfá an roc ag an gceardóain; abair le Tomár é cur fiod-deagán 'sa bród.'

"'Déanfad é sin agus fáilte,' arsa Micéál, agus d'iompuig Domhnall Ruad abaile. Act cad do dein an clearaide act a rád leis a' ngaba roc Domhnaill do cur

beagan eile ar an bpóo, i rligió go raib a céadóa go mór níor mearra ná bí ré.

"Lá eile bí Míceál a d'iarraid reagain dall ar an ngort mBuide. Car ré irdeac i ndorar Séamuir Maoil. Bí Séamur 'n-a ruide ar rtól ar agaid an dorair irdeac ag cur daoibin ar a bróig. Ó bí an lá go han-bhocallac, agur Séamur ag cur allair de, do bain ré de réin a beirbic agur chog ré ar chúca é i ndaoib diar do'n dorar. Do dearg Míceál a riop agur bí ré ag gabáil dá cuid briardaideacta, mar da gnádac leir. Dán éir leac-uair nó mar rin do bruid ré rior i n-aice an dorair. D'fan ré ag an dorar damall beag agur a lámh ar an leac-dorar. D'féac ré ar an gcrúca, ag leigint air go raib náire air. ''S amlaid,' ar reirean, 'do cuir Máire anonn mé féac-aint a bragainn iaracd na ruda rin (an peirbic) cun ceard do cur ag gor ann.'

"Bí Séamur Maol ar dearg-buile, agur léim ré 'n-a ruide, acd má léim bí Míceál imigde. Do cait Séamur a carún leir, acd, i n-ionad Míceil do bualad leir an gcarún, d'aimrig ré corcán mór bí ar iaracd ag a mnaoi cun ollan do dadugad. Bruil eogan Ua Laogaire 'na ceard-aige maid?"

"Cá bfior dam-ra roin," arra Daog, 7 ní go ró-mhilir; "acd ní dóig liom gurab é feadar a ceardaideacd' atá ag tarrac na ndaoine cuige; 'ré a cuid bladair mealann iad. Bí an teanga go freamhain riam aige. Dad cuma liom dá gcuirfead ré ruar dó féin ag Dhoicead na leamha nó cior ar a mianur, acd ir dóig liom-ra gur mór an náire dó teacd 7 ceardóa do cur ruar cóm accumair dam agur dá ré 'noir."

CAIBIDIL II.

Cartar na daoine ar a céile,
Acht ní cartar na cnuic ná na fléidte.

Nuair do buail an beirt Cill Áirne d'éigean dóib deoc beit aca i dtig Séamuir Uí Bhuiginn 'sa Sráid Nuaid, agus níor d'fada dóib go raib bradn eile aca i Sráid na gCearc nuair carad orra beirt nó triúr eile agus tart orra. Ní raib leat an lae caitte nuair bí an gaba fúgac go leor.

Ní raib Neilli i bfad ar a' sráid gur connaic sí a hathair agus é ar leat-meirge. Ir gairid do bí sí féin agus an cailin eile ag déanamh a ngóta. Nuair do biodar ullamh cun teacht abaile do dein Neilli a dícell a hathair do mheallad léi, acht ní raib maitear di beit a tatant air; d'fan sé féin agus Séamuir ar an sráid go dtí tuitim na hoidce agus go rabadar amach ar meirge nó i ngiorracht dó.

Bí capaillín beag cneasta ag Séamur Táilliúra. Bí an bótar péid agus an oidce geal, 7 dá mbéad an beirt fárta leir an méid do bí ólta aca nuair fágadar sráid Cill Áirne béad an rséal go maic aca, acht ní rabadar. Nuair tángadar go Droicead na Leamna bí deoc le beit aca, 7 nuair bí an gaba ag teacht amach ar an dtrucaill tuit sé ar fleasg a bhoma ar an mbótar, agus 'san am céadna do cuir nuo éigin an capall ar riúbal. Cuaid an rot trearna láime Táidg. Do rsread an fear boct com géar rin gur: ruit na daoine amach cuige, agus nuair connacadar é rinte ar an mbótar raoileadar go raib a lámh bairte, acht ní raib.

Da mór an ní go raib an doctúir 'n-a comnaide ar taoib an bótair ag Droicidin na Sriodóige; bí sé ag baile. Tar éis féacaint ar láimh an gaba 'sé dubairt an doctúir, "Ní'l aon cnám bairte, acht béid sé tamall go

mbéiḋ ġneiḋm aġaṫ aṁ ċaṙúṁ, a Ṫaiḋġ." Ḋo ḃ'fíoṙ ḋóṙan; ḃí an ġaḋa ṁaiṫe ġan aon níḋ ḋo ḋéanaṁ maṙ ġeall aṁ a láiṁ.

Lá'ṙ na ḃáṙaċ taṙ éiṙ Lae an aonaiġ, aġuṙ ḋaoine aġ teaċt ġo ḋtí ceáṙḋċa Ṫaiḋġ ḃí ṙé ḃuaḋaṙḋa ġo leóṙ. Ċuiṙ ṙé ṙġéala ċun ġaḋa na Ceaṙaiġe ḃí an-ṁuinteaṙḋa leiṙ i ġcóṁnaiḋe, aġ ṙéaċaint an ġcuiṙṙeaḋ ṙé a ṁac ċuiġe aṁ ṙeaḋ ṙeaċtṁaine ċun ġo mbéaḋ am aiġe aṁ ṙeaṁ éiġin eile ḋo ṙoláċaṁ.

'Sé an ṙṙeaġṙa ṙuaiṙ an teaċtaiṙe ġo ṙaḃaḋaṁ ṙóleaċ-láṁaċ aṁ an ġCeaṙaiġ, aċt ḃ'féiḋiṙ i nḋeiṙeaḋ na ṙeaċtṁaine ġo mbéaḋ an ṙeaṁ óġ áḃalta aṁ ḋul aṁ ṙeaḋ Lae nó ḋó ċun caḋṁuġaḋ le Ṫaiḋġ.

"An ṙṙeallaiṁín ṙuġaiġ," aṙṙa Ṫaiḋġ, nuaiṙ a ċuala ṙé caḋ ḋuḃaiṙt a ḋuine muinteaṙḋa, "tá ḟíoṙ aġam-ṙa ġo maiṫ caḋ tá 'n-a ċeann; aċt béiḋ an ṙġéal ġo cruaiḋ oṁ-ṙa nó ṙaṙóċaḋ-ṙa é." Nuaiṙ ċuala Eoġan Ua Laoġaiṙe caḋ ḋo ḋuit amaċ aṁ aċaiṙ Neilli níoṙ ḃ'faḋa ġo ṙaiḃ ṙé aġ ḋoṙaṙ tiġe an ġaḋa. Ní ṙaiḃ móṙán ṙáilte aġ Ṫaiḋġ roimiṙ, aċt ṙaṙ aṁ ṙáġ ṙé an teinteán ḃí taoḃ eile aṁ a' ṙġéal.

"Is tṁaġ liom," aṙṙa Eoġan, "tuṙa ḃeiṫ maṙ 'taoi, ⁊ ġan aon'ne aġaṫ aċt tú féin. An féiḋiṙ liom-ṙa aon níḋ ḋo ḋéanaṁ ḋuit?"

"Ní ḟeaḋaṙ," aṙṙa Ṫaiḋġ; "is ḋóċa ġo ḃṙuil ḋo ḋóċain le ḋéanaṁ aġaṫ féin, aġuṙ béiḋ níoṙ mó aġaṫ anoiṙ ó táim-ṙe maṙ a ḃṙuilim.

'An té ḃíonn ṙíoṙ ḃuailteaṙ coṙ aiṙ,
Aġuṙ an té ḃíonn ṙuaṙ óltaṙ ḋeoċ aiṙ.'"

"Ní ḃéiṙ i ḃṙaḋ ṙíoṙ, le conġnaṁ Dé; aġuṙ mó láṁ is m'ḟocal ḋuit naċ ḃṙuil aon tṙainnt oṁ-ṙa obaiṙ a ḃṙeiṫ uait-ṙe. Maṙ a ḃṙuil aon ġaḋa eile aġaṫ ḟóṙ cuiṙṙeaḋ-ṙa mo ṙṁinntíreaċ ċuġat ġan ṁoill."

"Go raib mait agat," arra Tadg, ag cur lámh rlán amach agur ag dreit greim dainglan ar láimh Eoghain.

Nuair bí an gadha óg ag imteacht rug Neilli ar láimh air agur adubairt "Mile beannacht ort. Bíor a' cuimhneamh ort; bí rúil agam leat, acht bí eagla orm dá dtiocfá féinig go mbéad m'atair ró-ghoirgeag leat, mar bí rior agam go mait ná raib ré ró-buidheach díot."

"Ní mór ir féidir liom a déanamh, acht déanfad mo dícheall; agur tá 'r agat-ra, a Neilli, go ndéanfainn mórán ar do son-ra."

"Táim go han-buidheach díot, a Eoghain," arra Neilli, 7 luirne 'n-a cionnacaib.

Cuaid an gadha óg abaile 'r níor b'fada tar éir imteacht' dó go dtáinig Séamur Táilliúra irteach. Bí Neilli ag an doras.

"Cannor tá t'atair, a Neilli?"

"Tá 'r agat go mait cannor tá ré, a Séamuir. Tá ré 'na luige ar a leabaid agur tá eagla orm go mbéid ré ann go róill. Buail ruar cuige; táim-re ag dul a d'iarraid cana uirge ó'n abainn."

D'fan Séamur tamall mait agur nuair bí ré imtigte do glaodaig Tadg ar Neilli cun deoch uirge ruair do tabairt dó. "Suid ar a' gcatair go róill, a Neilli, a cuid; tá rud éigin agam le rád leat."

Do fuid Neilli ar an gcatair ag taoib na leabtha, acht gan cuinne aici cad do bí 'n-a ceann.

"Tá éagla orm go mbéad im' mairtineach, a Neilli, i n-earball mo faoghail; acht bad cuma liom dá bfeicfinn tusa agur do ceinteán féin agat. Ir dóca dá mbéad go faighinn-re cúinne uait ann."

"Táim rárta mar a bfuilim," arra Neilli; "agir 'dtaoid tusa beit id' mairtineach, ní mar rin a déid an rséal agat, le congnamh Dé."

"D'fέιoιp pιn, a ȝpáὁ; acτ map pιn féin baὁ ṁaiċ liom ὁá bpeicinn ċú póptα."

"Ni'l aon fonn póptα opm-pa, a aċaip, agup ὁá mbéaὁ féin ní anoip an c-am ċun beiċ ag cuiṁneaṁ aip."

"Cáim-pe ὁul i n-aoip, acτ baὁ ṁóp an páṗaṁ aiȝniὁ opm é ὁá mbéiċeá-pa i ὁ'áiτ biȝ féin. Cá peipm beag ὁeap ag Séamup Cáilliúpa, ni'l ciop cpom aip, 7 cá pιop agam náċ bpuil cailín eile 'pa pappóipτe ὁo b'feápp le Séamup a beiċ map ṁnaoi aiȝe 'ná cú féin."

"Cáim an-ὁuiὁeaċ ὁo Séamup. Ni le heapὁaiὁ mná τiȝe a béiὁ pé ag póptaὁ; τuȝann a ṁáċaip aipe ὁop na ὁuaiὁ agup leaċann a ὁeipὁpiúp an c-aoileaċ ap na pṗáτaí. An ὁean-cpeaὁċa aτá uaiὁ anoip?"

D'opȝail Caὁȝ a fúile. Ni paiὁ aon ċuinne aiȝe ná béaὁ a inȝean páptα le Séamup ὁo póptaὁ. Ὁain a nὁuὁaipτ pí an c-anál ὁe agup ni paiὁ' pιop aiȝe caὁ ὁo b'feappa ὁó ὁo páὁ, acτ i ȝceann tamaill ὁuὁaipτ pé—

"Saoileap, a Neilli, ȝo paὁaip féin agup Séamup Cáilliúpa ṁuinteapὁa ȝo leóp le céile."

"Cáimiὁ, ap pon naċ bpuilim pó-ὁuiὁeaċ ὁe 'ὁtaoiὁ oiὁpe an lae inὁé."

"Ȝoὁ é an leiȝeap a bi aiȝe aip?"

"Ὁá mbéaὁ pé 'pa ὁaile ag taὁaipτ aipe ὁá-ȝnó féin, 'n-áiτ ὁa ċóṁa ὁó ὁeiċ, ċiocpá-pa aὁaile liom-pa agup ni ὁéiὁeá map aτaoi inὁiu."

"Taoi pó-ċpuaiὁ ap Séamup ὁoċτ, a Neilli. Ciὁeann cú ȝup minic a τaȝann pé ċun conȝnaṁ a τaὁaipτ ὁoṁ-pa nuaip a ὁim ag cup iappainn ap poċaiὁ nó nuaip a ὁionn obaip cpom map pin iὁip láṁ' agam."

"D'feappa ὁó ȝo móp aipe a τaὁaipτ ὁá paipὁe ὁeaȝ talṁan. Náċ minic ιὁ' béal 'An τé ὁionn 'n-a ὁpoċ-feipὁipeaċ ὁó féin, ὁionn pé 'na feipὁipeaċ ṁaiċ ὁo na ὁaoiniὁ eile.'"

"Is beag a faoiltear, a Neilli, ná déanfá rud orm."

"Dá mbeit liom rud a déanamh ort, a athair; acht mar a mbéadh an talamh a' domhain acht é féin amháin ní béinn mar chéile aige Séamus Táilliúra."

Le n-a linn sin d'fág Neilli an seomra, agus do gol sí go fuigheach ar feadh tamaill.

Nuair d'fág Séamus teach an gabha bí sé fárta go leor. Saoil sé ná raib anoir le déanamh aige acht dul agus an "páipéar" do bheit abhaile leis chun Neilli an gabha do phósadh. Bí sé gan tobac agus car sé isteach i siopa Seaghán na Leasa chun blúire tobac do cheannach.

"An fion," arsa Seaghán na Leasa, "gur bhris an gabha a lámh ag teacht ó Chill Áirne aréir?"

"Ni'l sé fion agus ni'l sé bréagach," arsa Séamus. "Ni'l a lámh bhriste, acht tá sí goistighe chom mór sin go bfuil eagla orm ná béid aon mhaith ann go deó. Tá an fear bocht buadhartha go leor, acht 'sé an rud is mó tá cur air anoir, gan Neilli beit pósta."

"D'fearfa duit féin i pósadh, a Séamuis. Ni fulaing nó tá múinle beag airgid ag Tadhg, agus tá Neilli 'n-a cailin chiallmhar."

"D'féidir go b-pósfainn," arsa Séamus, agus d'imthigh sé air abhaile.

Lá ar na dháraċ bí sé leatha ar rud na parróirde go raib cleamhnas déanta idir Séamus 7 ingin an gabha.

Ar feadh seachtmaine tar éis goistighe láithe Tadhg do dhein Eogan Ua Laoghaire agus a phintíreach obair an dá cearrbhach chun go bhuair Tadhg gabha ós ó Bhaile an Mhuilinn. Is beag laethe nuair na seachtmaine ná raib Eogan tamall ag cearrbhach Tadhg agus tamall beag ag caint le Tadhg féin agus d'féidir le Neilli.

Nuair tháinig an gabha eile ó Bhaile an Mhuilinn d'iarr Tadhg ar Eogan teacht anoir agus arís nuair a bhéadh am

aige, agus cáinig go minic. Nuair bíod an beirt i ndúine aca ar gach taob do'n teine ir mó rud do bíod aca ag cur thé 'na céile, i Neilli i mbun a ngnóca féin timceall na circineach. Nuair fuair Eogan fséala go raib cleamhnar rocair ioir Neilli agus Séamus Táilliúra bi iongnad air, act dúbairt fé leir féin má'r mar rin do bi an fséal ná raib fé ceart dó-ran a beit com minic irteach 'r amach i dtig na ceárdcan. D'imtig lá nó dó mar reo i gan tuar ag Eogain ar an gceárdcain. Arra Taog le Neilli:

"A bfeaca tú Eogan indiu nó indé?"

"Ni feaca," arra Neilli.

"Tá rúil agam nach bfuil aon ni air. Ni raib re annro 'nir ó atruigad 'nde; ni feadar cad tá á coimeád."

"Ni'l fior agam-sa," adubairt rire, act bi amhras aici, mar cuala fi fséal an cleamhnair.

Ir dóca ná raib Eogan ró-farta i n'aigneád. Bi fonn ir faitcear air. Dad maith leir tuar do tabairt anonn go ceárdcain Taig, act mar rin féin bi beagán náire air géilleád go raib buadairt air. Bi fé ag obair go dian, act ba cuma dó beit diomaoin nó gnótach, nior b'féidir leir pórad Neilli do cur ar a ceann.

Trátnóna an tarna lá, nuair do bi deiread le hobair an lae agus an ceárdca dúnta, buail Eogan trearna na páirceanna, agus bi fé ag cur de go dtáinig fé amach ar an mbóthar i n-aice tige na ceárdcan. Bi Neilli ag an doras.

"Cannor tá t'adair, a Neilli?" arra Eogan.

"Tá fé dul i bfeadar. Tar irteach. Ni'l fé leat-uair ó bi fé ag caint ort. Bi iongnad air go rabair com fada gan buala irteach cuige."

"Ni béad ag dul irteach anoir, a Neilli. Ta deadh orm."

"'N é rin Eogan, a Neilli?" ar' an gaba.

"'Sé, a athair."

"Cad 'n-a thaoi nach bfuil ré teacht irteach?"

"Deir ré go bfuil deabhadh air, a athair."

"Abair leis teacht irteach. Tá gnó agam de."

Do buail Eogan irteach.

Agus an gabha, "Cá habhair le reachtmhain? Bíodh cun tséala cur annsan cúgat féachaint cad a bí ort."

"Ó! ní fuil rioc orm, acht go habhar an-ghóchach, agus gur thoiligh go mbéadh rud éigin eile búr gcur thé 'n-a chéile 'ná rib a beith a cuimhneamh orm-sa."

"Acht go mbéadh mo lámh bacach slán agam arís, agus buidheachar le Dia tá sí dul chun cinn go maith, ní béadh aon ní ag cur buadhartha orainn."

"Go deimhin, ní cúir buadhartha an tséal agaib, acht a mhalairt, agus go n-éirigidh búr bhórach lib," arsa Eogan, agus tocht 'n-a chroidhe.

"Agus god é an bórach?" arsa Tadhg Gabha.

"Nach bfuil Neilli agus Séamus Táilliúra le beith pórtha i ndiaidh an Charaigir?"

"Fiafraigh do Neilli féin an fíor é nó bréag."

"Bfuil ré fíor, a Neilli?"

"Ní'l, agus ní béidh go deó," arsa Neilli, agus amach an doras léi.

Ar fead tamaill níor labair aon'ne do'n beirt focal.

"D'féidir, a Thaidhg," arsa Eogan, "go dtabharfá Neilli dam-sa?"

"'Sé ir fearra dúit an ceirt rin a chur cuici féin."

Agus do cuir, agus ní gádhadh innrint cad é an freagra fuair ré ó Neilli. Bí an parróirde ag magadh fá Séamus Táilliúra; acht fuair ré scoróigín beag ó Sleann na gCoileach ná raib ró-ós acht go raib rice punt spréird aici.

[CRÍOCH.]

TAGRA.

allaidhir—deafness.
Rabalíní bó—miserable cows.
ar tógáil—"lifting," not able to lift themselves owing to winter want.
Gach ar a fead or gach ne fead—every second word, "one word borrowed another."
ir gearrdo = ir gearr = ir goirdo—soon, very soon.
Ar m'anam—by my soul. The m is aspirated.
páipéar—dispensation from banns.
Múrnle beag airgid—a little lump of money.
Tocht 'na chroidhe—a load at his heart.
Sean-ghoga—an old worthless horse.

GAELIC LEAGUE PAMPHLETS.

(1*d. each; by post,* 1½*d.* 9*d per doz., or* 5*s. per* 100.)

1. The True National Idea. By Rev. M. P. O'Hickey, D.D. (*2nd Edition. 10th thousand*).
2. The Case for Bilingual Education. *2nd Edition. 10th thousand.*
3. Irish in the Schools.
4. Ireland's Battle for her Language. By Edward Martyn.
5. Parliament and the Teaching of Irish.
6. Irishwomen and the Home Language. By Mary E. L. Butler.
7. A University Scandal. By Douglas Hyde, LL.D.
8. Bilingual Education. By Most Rev. Dr. Walsh, Archbishop of Dublin. (*2nd Edition. 20th thousand*).
9. The Future of Irish in the National Schools. By Rev M. P. O'Hickey, D.D.
10. The Reign of Humbug. By Agnes O'Farrelly, M.A.
11. The Irish Language and Irish Intermediate Education. I. Answers to Queries.
12. Do. II. Evidence of Dr. Mahaffy, Dr. Delany, S.J., &c.
13. Do. III. Dr. Hyde's Evidence.
14. Do. IV. Dr. Atkinson's Evidence.
15. Do. V. Foreign Testimony.
16. Do. VI. Dr. Hyde's Reply to Dr. Atkinson.
17. Do. VII. Dr. O'Hickey's Reply to Dr. Atkinson.
18. Do. VIII. Further Replies to Dr. Atkinson.
19. Do. IX. Fr. O'Leary, Dr. Henebry and Fr. O'Reilly on Dr. Atkinson.
20. Do. X. Further Correspondence.
21. The Irish Language Movement: its Philosophy. By Rev. Patrick Forde, B.D.
22. Bilingual Instruction in National Schools: The Prize Programmes.

NOW READY.

IRISH SONGS and MUSIC:

CLÁIRSEAC NA nGAEDEAL.

PART I.

Containing Ten Irish Songs, with Music, in Staff and Tonic Sol-fa Notations.

EDITED BY

BRENDAN ROGERS AND J. H. LLOYD.

PRICE THREEPENCE.

THE GAELIC LEAGUE, 24 UPPER O'CONNELL ST., **DUBLIN.**

GAELIC LEAGUE PUBLICATIONS.

Simple Lessons in Irish. By Rev. Eugene O'Growney. Parts I. and II., 3d. each; post paid, 4d. Parts III., IV., and V., 6d. each; post paid, 7d.

Ceiċne Sgéalṫa. By Douglas Hyde, LL.D. 1s.; post paid, 1s. 1d.

Dionbṗollaċ Foṁair Feara ar Éiṁinn. Edited by David Comyn. 1s.; post paid, 1s. 2d.

Séadna. Part II., with Translation. By Rev. P. O'Leary, P.P. 1s. net; post paid, 1s. 2d.

Outlines of the Grammar of Old Irish. By. Rev. E. Hogan, S.J., D.Lit. F.R.U.I. 3s.; post paid, 3s. 3d.

The Oireachtas Proceedings.

1. Imṫeaċṫa an Oireaċṫair, 1897. 1s.; post paid, 1s. 2d.
2. „ „ „ 1898. 1s. 6d.; post paid, 1s. 8d.
3. „ „ „ 1899. 1s. 6d.; post paid, 1s. 8½d.
4. „ „ „ 1900. (*In the press.*)

Gaelic League Series—Irish Texts.

1. Dánṫa, Amṗáin ⁊ Caointe Seaṫṗúin Céitinn. Edited with Introduction and full Vocabulary by Rev. J. C. MacErlean, S.J., B.A. 224 pages. 1s. net; post paid, 1s. 3d. (*Other volumes of this series are in the press, or in preparation.*)

Gaelic League Series—Penny Popular Booklets.

(*1d. each; post paid,* 1½*d.*)

1. An tAiṫriġeóir. An ċéad ċuid. An Irish Recitation Book. Part I. Edited by Tadhg O'Donoghue and P. H. Pearse, B.L. (*2nd Edition*).
2. Ráiteaċar. An ċéad ċuid. Conversational Ulster Irish. (Republished from Neilson's *Grammar.*) Part I.
3. I dTaoiḃ na hOiḃṗe. By Owen Naughton.
4. Ġneann na Gaeḋilge. Humorous Short Stories. By Henry Morris.
5. Taḋg Gaḋa. By J. J. Doyle.
6. Bláṫa Dealṫaine. Translated from the English of Mary E. L. Butler, by Thomas Concannon. (*In the Press.*)

Gaelic League Series—Gaelic Journal Booklets.

1. Ġráḋ ⁊ Cráḋ. By Agnes O'Farrelly, M.A. 1d.; by post, 1½d.

Gaelic League Series—Irish School Readers.

1. Ṗṁ-leaḃar Gaeḋilge le haġaiḋ na hAoiḋeanán. An Irish Infant Primer. 32 pages. Illustrated. 1d.; post paid 1½d. (*4th Edition. 19th thousand.*)

Gaelic League Series—Irish Songs and Music.

1. Cláṁreaċ na nGaeḋeal. Part I. Edited by Brendan Rogers and J. H. Lloyd.

Gaelic League Pamphlets (*See other side*).

Gaelic League Leaflets.

1. Dá Aṫḃar Déag. 1d.; post paid 1½d. 9d. per doz., 5s. per 100, post free.

FROM THE

General Secretary, Gaelic League, 24 Up. O'Connell-st., Dublin.

THE BORROWER WILL BE CHARGED AN OVERDUE FEE IF THIS BOOK IS NOT RETURNED TO THE LIBRARY ON OR BEFORE THE LAST DATE STAMPED BELOW. NON-RECEIPT OF OVERDUE NOTICES DOES NOT EXEMPT THE BORROWER FROM OVERDUE FEES.

WIDENER
BOOK DUE
JUN 04 1989
CANCELLED
MAY 21 1989

WIDENER
WIDENER
AUG 07 2005
FEB 10 2006
CANCELLED
BOOK DUE

Widener Library
3 2044 077 697 977